

Analýza demografického vývoje na území

Královéhradeckého kraje v letech 1980 – 2005

Ke konci roku 2005 žilo v Královéhradeckém kraji 548 368 obyvatel. Pokud bychom sledovali demografickou situaci na území dnešního Královéhradeckého kraje **za posledního čtvrt století** (od roku 1980), zjistili bychom, že **nejvyššího počtu obyvatel bylo dosaženo** právě na počátku našeho sledování **v roce 1980**. To na území našeho kraje žilo 562 089 obyvatel. Od této doby byl zaznamenán v podstatě stálý meziroční celkový pokles počtu obyvatel – a to až do roku 2004, kdy bylo v našem Královéhradeckém kraji evidováno 547 563 obyvatel, tj. o 14 793 méně, než na počátku našeho sledování. V posledním sledovaném roce byl zaznamenán však nárůst (o 1 072 obyvatel), dávající tak naději, že se výše uvedený nepříznivý trend změní a náš kraj se v příštích letech stane ještě více atraktivním místem pro trvalý pobyt obyvatel.

Populační trend obyvatel na území Královéhradeckého kraje prošel v minulém čtvrtstoletí procesem snižování počtu obyvatel. Poklesem sice mírným, ale významným zejména v tom, že by již mohl signalizovat nastávající výraznější populační stárnutí.

Obyvatelstvo na území Královéhradeckého kraje v letech 1980 až 2005

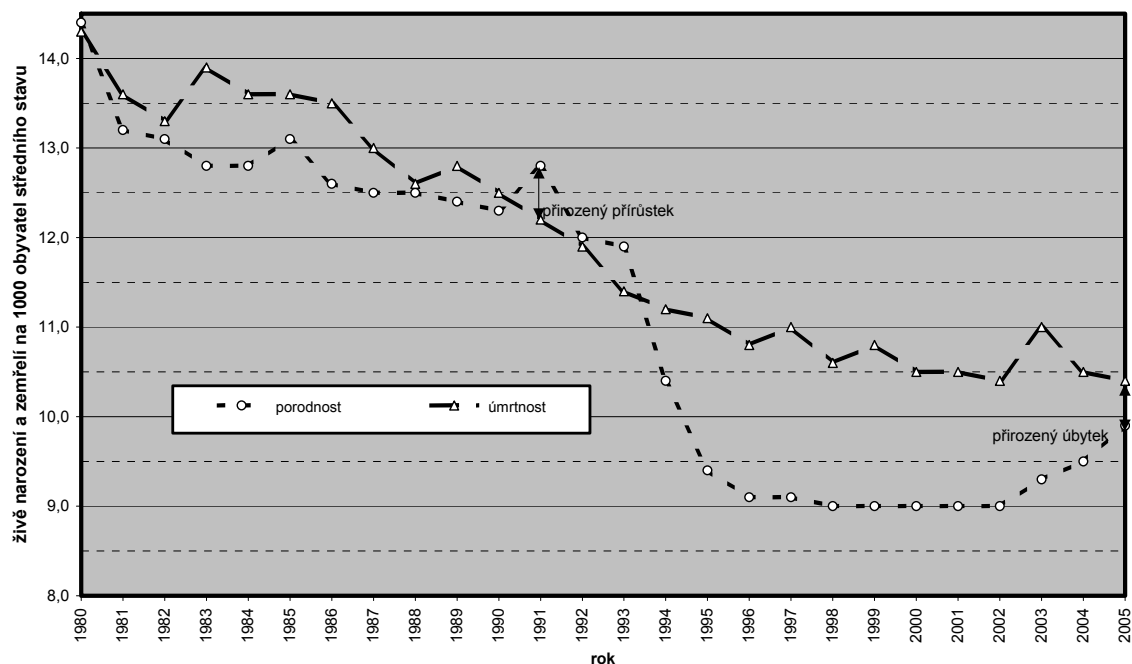
Rok	Počet obyvatel k 31. 12.	Celkový přírůstek		Řetězový index	Bazický index 1980 = 100
		meziroční	kumulativní		
1980 maximum	562 089	351	351	-	100,0
1981	560 806	-309	42	99,8	99,8
1982	559 985	-821	-779	99,9	99,6
1983	559 308	-677	-1 456	99,9	99,5
1984	558 802	-506	-1 962	99,9	99,4
1985	558 405	-397	-2 359	99,9	99,3
1986	557 681	-724	-3 083	99,9	99,2
1987	557 446	-235	-3 318	100,0	99,2
1988	557 188	-259	-3 577	100,0	99,1
1989	556 881	-306	-3 883	99,9	99,1
1990	556 923	42	-3 841	100,0	99,1
1991	553 439	433	-3 408	99,4	98,5
1992	554 055	616	-2 792	100,1	98,6
1993	554 500	445	-2 347	100,1	98,6
1994	554 306	-194	-2 541	100,0	98,6
1995	553 827	-478	-3 019	99,9	98,5
1996	553 382	-445	-3 464	99,9	98,5
1997	552 852	-530	-3 994	99,9	98,4
1998	552 481	-371	-4 365	99,9	98,3
1999	551 651	-830	-5 195	99,8	98,1
2000	550 780	-871	-6 066	99,8	98,0
2001	549 329	-1 563	-7 629	99,7	97,7
2002	548 437	-892	-8 521	99,8	97,6
2003	547 563	-874	-9 395	99,8	97,4
2004 minimum	547 296	-267	-9 662	100,0	97,4
2005	548 368	1 072	-8 590	100,2	97,6

Celkový přírůstek obyvatel je součtem přirozeného přírůstku (rozdíl mezi počtem živě narozených dětí a počtem zemřelých osob ve stejném období na daném území) a přírůstku migračního (rozdíl mezi počtem přistěhovalých a vystěhovalých). Kladná hodnota celkového přírůstku byla dosažena ve sledovaném období pouze v roce 1980, dále potom v letech 1990, 1991, 1992 a 1993 a nakonec v roce 2005. To činila hodnota

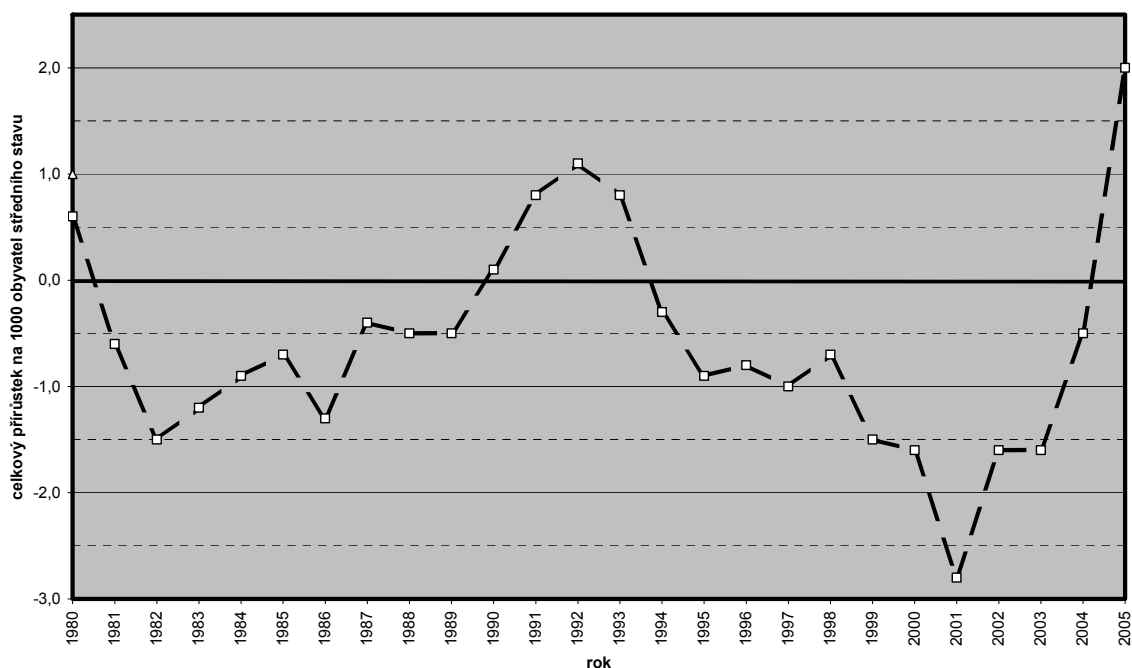
celkového přírůstku obyvatel v kraji 1 072, v relativním pojetí tohoto ukazatele to bylo 2,0 obyvatel na 1 000 obyvatel středního stavu.

Zde je nutno uvést, že údaje o stavech a pohybu obyvatelstva se týkají těch obyvatel, kteří mají na území České republiky (v tomto případě na území Královéhradeckého kraje) trvalé bydliště. Od roku 2001 i včetně cizinců s tzv. dlouhodobým pobytem – tj. s pobytem na základě víza nad 90 dnů podle zákona č. 326/1999 Sb.

Graf 1 - Porodnost a úmrtnost na území Královéhradeckého kraje

Graf 2 - Celkový přírůstek na 1 000 obyvatel na území Královéhradeckého kraje

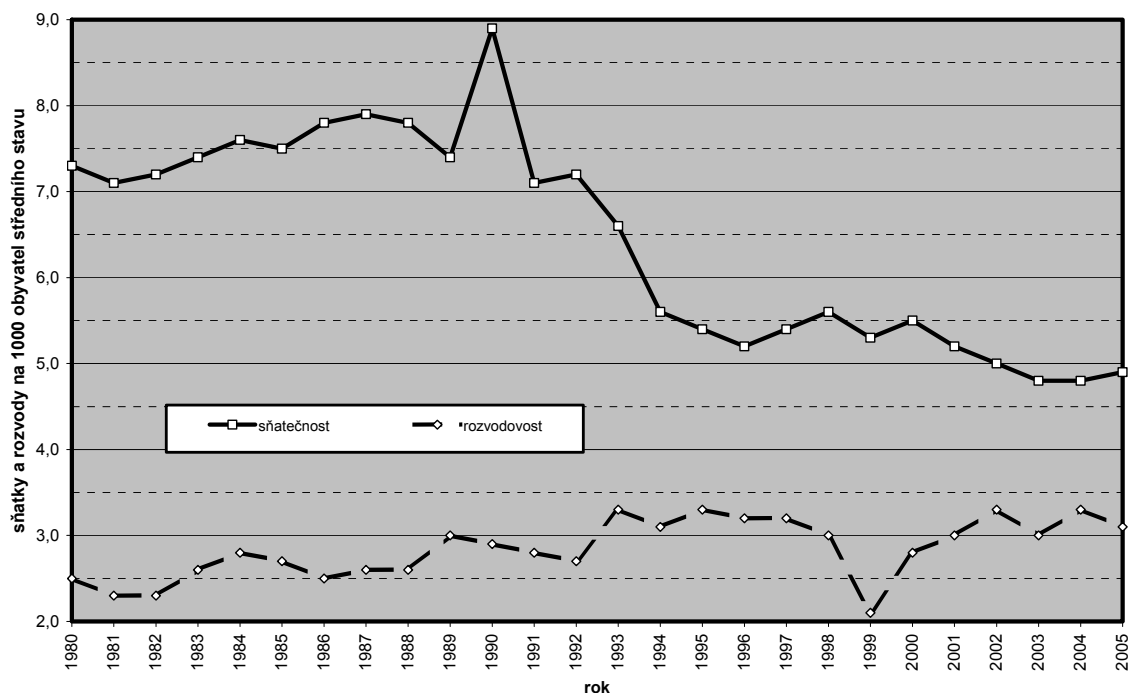

Nejvyššího počtu sňatků bylo v daném období na našem území dosaženo **v roce 1990**. Bylo to 4 961 (8,9 sňatků na 1 000 obyvatel). Od počátku našeho sledování (roku 1980) jejich počet v podstatě stoupal. Po uvedeném zjištěném maximu však již můžeme sledovat pouze pokles této hodnoty – sňatečnosti a to až do roku 2003. To bylo evidováno sňatků 2 618 (4,8 sňatků na 1 000 obyvatel). Jedná se v tomto roce o bezmála poloviční výši sledovaného ukazatele oproti jeho maximu v roce 1990. Po roce se zjištěným minimem sňatků (2003) se již situace ve sňatečnosti začala stabilizovat a počty sňatků již přestaly ubývat. V posledním sledovaném roce se zjištěná sňatečnost dokonce nepatrně zvýšila na 4,9 sňatků na 1 000 obyvatel.

Počty uzavřených manželství (sňatečnost) mají v posledním období, oproti počátku našeho sledování, zcela odlišnou úroveň - jsou výrazně nižší. Důvodem ovšem není jen menší touha uzavírat klasická manželství obyvatel našeho kraje, ale i skutečnost, že moderní životní styl dnes umožňuje mladým lidem žít partnerský život i bez této klasické úřední registrace. Dokládá to mimo jiné i fakt, že v posledních letech se v Královéhradeckém kraji rodí jedna třetina dětí právě mimo manželství – tedy lidem, kteří sňatek neuzavřeli.

S počty **rozvodů** a rozvodovostí (tedy počty rozvodů vztahených k jednomu tisíci obyvatel) je situace, oproti sňatkům, v našem kraji zcela jiná. Za posledních 25 let má mírnou, stále se však udržující, růstovou charakteristiku. V případě, že se soustředíme na počáteční a konečné hodnoty v čase našeho sledování zjistíme, že počet rozvodů stoupl o 403, tj. nárůst o jednu čtvrtinu. Převáděno do ukazatele rozvodovosti můžeme hovořit o tom, že v roce 2005 oproti roku 1980 se zvýšil počet rozvodů na území našeho kraje o 0,6 rozvodu na 1 000 obyvatel (z 2,5 na 3,1). K okresům s nejvyšší rozvodovostí patřil po celou dobu našeho sledování okres trutnovský. Zejména vysokých hodnot rozvodovosti bylo dosaženo v roce 1995 na území správního obvodu obcí s rozšířenou působností Trutnov (4,47) a Vrchlabí (3,37).

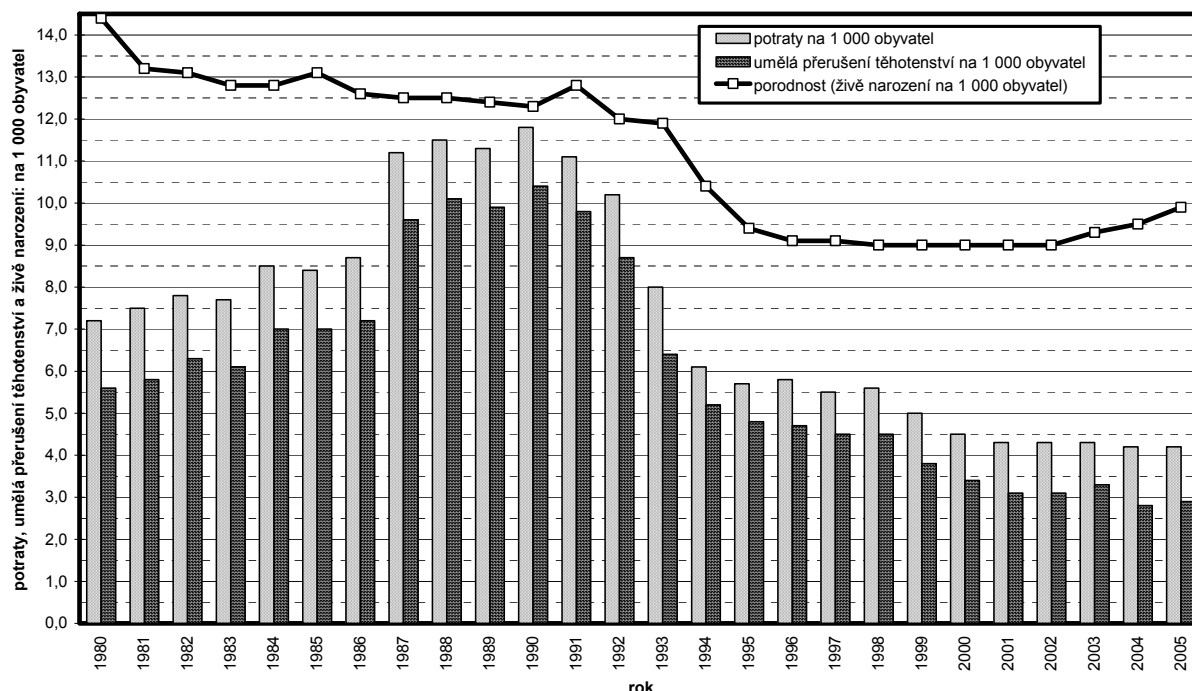
Graf 3 - Sňatečnost a rozvodovost na území Královéhradeckého kraje

V počtu všech **potratů** na území dnešního Královéhradeckého kraje byla v historii minulého čtvrtstoletí následující situace: na počátku osmdesátých let došlo ročně přibližně ke 4 tisícům potratů. Tato situace se však v dalším období stále zhoršovala. Maxima bylo dosaženo v roce 1990, kdy bylo zaznamenáno celkem 6 597 potratů. Od tohoto roku se však situace počala výrazně zlepšovat a na konci našeho sledovaného období v roce 2005 byla potratů zaznamenána oproti počátku našeho sledování téměř polovina (2 277). Při mapování situace i relativními čísly – počtem potratů vztahených k 1 000 obyvatel středního stavu, tak v roce 1980 to bylo evidováno v kraji 7,2, v roce 1990 (maximum) 11,8 a v posledním sledovaném roce 2005 to bylo už jen 4,2 potratů na 1 000 obyvatel.

S počty potratů v každém roce úzce souvisí i další sledovaný ukazatel, totiž **umělá přerušení těhotenství**. Do této pojmové kategorie jsou zahrnuty v letech 1980 až 1988 potraty na žádost, v následujících letech potom miniinterupce a jiné legální potraty, včetně potratů z důvodů zdravotních. Při velmi hrubém popisu mezi počtem potratů a umělých přerušení těhotenství, můžeme hovořit o tom, že uskutečněná umělá přerušení těhotenství tvoří každý rok velmi přibližně čtyři pětiny všech evidovaných potratů - ke konci naší sledovaného období to byly již pouze dvě třetiny. Okresem, kde bylo zaznamenáváno umělých přerušení nejméně, byl Jičín zde zejména na území správního obvodu obce s rozšířenou působností Nová Paka (to zde bylo zaznamenáno v roce 2001 pouze 2,1 umělých přerušení těhotenství na 1000 obyvatel). Naproti tomu opakem s největšími čísly zjištěnými u tohoto ukazatele byl okres Hradec Králové. Zde bylo v roce 1990 uskutečněno dokonce v přepočtu na jeden tisíc obyvatel 11,1 umělých přerušení těhotenství.

Graf 4 - Potraty, umělá přerušení těhotenství a živě narození na 1 000 obyvatel

Pohledem do historie počtu potratů a počtu živě narozených, tak velmi nepříznivá situace, kdy se hodnoty v daném roce velmi přiblížily, byl přelom osmdesátých a devadesátých let minulého století. V tomto období činila výše počtu potratů (daná velkým množstvím umělých přerušení těhotenství) na 1 000 obyvatel ku porodnosti i více než 90%. Tento stav se však v dalším období počal výrazně zlepšovat a v posledních letech našeho sledování porodnost stoupá a potraty vztažené k jednomu tisíci obyvatel klesají.

Mezi příčiny vedoucí k úbytku umělých přerušení těhotenství, které započalo, v 90. letech minulého století, patří změna celkové společenské situace. V tomto případě především spojená s možností běžně užívat hormonální antikoncepci. Na rozdíl od průběhu osmdesátých let na území našeho kraje v průběhu let devadesátých mladí lidé výrazně změnili své životní priority: cestují, vzdělávají se, kladou důraz na svou pracovní kariéru a založení rodin odkládají co do možná nejpozdějšího období. Právě důsledkem této skutečnosti se oproti počátku našeho sledování snížil počet těhotenství a tím byl vytvořen předpoklad nejen pro pokles porodů, ale i pro pokles absolutního počtu potratů.

Na **závěr** naší demografické úvahy lze říci, že i za tuto relativně krátkou pětadvacetiletou dobu došlo na území, které dnešní Královéhradecký kraj zaujímá, k řadě změn. Tak např. sňatečnost se během našeho

sledování výrazněji snížila. Na druhou stranu, oproti jiným územím a regionům nejen v České republice ale i v dalších evropských zemích, pokles počtu obyvatel již přestal být tak výrazný. Také značné snížení hodnot ukazatele o umělých přerušeních těhotenství je jevem velmi pozitivním.

V celkové úvaze, při sledování celé řady demografických ukazatelů lze říci, že pozitivní údaje převyšují nad negativními. Královéhradecký kraj je dnes územím, kde se lidem žije relativně dobře, a které si i další obyvatelé z blízkého i vzdáleného okolí vybírají za místo svého trvalého života.